

جایگاه فریضه امر به معروف و نهی از منکر در پیشگیری از عدم رعایت

حجاب شرعی با مطالعه موردی شهرستان همدان

شهرداد دارابی^۱، محسن فتحی^۲

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۰۸/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۰۵

چکیده:

هدف: پژوهش حاضر بررسی سیاست تقنینی امر به معروف و نهی از منکر در کاهش جرم بدحجابی با مطالعه موردی شهرستان همدان است.

روش پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی از نوع علمی مقایسه‌ای و جامعه آماری پژوهش شامل تمامی صاحب‌نظران در عرصه فرهنگی و متولیان قضایی در سال ۹۴ بوده که از این افراد، تعداد ۱۴۴ نفر (۹۰ نفر مرد و ۵۴ نفر زن) به‌عنوان نمونه و به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه با طیف لیکرت، جمع‌آوری گردید و در تعداد ۱۴۴ پرسشنامه در قالب ۳۰ گویه در اختیار جامعه آماری در دسترس قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری آزمون ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن و نیز نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج حاصله در بین ۴ طیف (قضات، دانشجویان، روحانیون، ضابطین) سطح معناداری را با توجه به ضرایب حاصله نشان داد که عدم وجود سیاست تقنینی مناسب ۰/۷۲، تهاجم فرهنگی ۰/۶۵، و فقدان تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی ۰/۵۹، به ترتیب مهم‌ترین عوامل گرایش به عدم رعایت حجاب شرعی در نتیجه مغفول ماندن این تأسیس فقهی و حقوقی در جامعه است.

واژگان کلیدی: امر به معروف و نهی از منکر، پیشگیری از جرم، جرم‌شناسی پیشگیرانه

۱- دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، گروه حقوق، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، خیابان شهرک مدنی،

خیابان دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم انسانی، دورنگار: ۰۸۱-۴۲۹۷۵۱۲

۲- کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد همدان، دانشگاه

آزاد اسلامی، همدان، ایمیل: mohsenfathi110@gmail.com (نویسنده و مسؤول)

مقدمه

در سال‌های اخیر، توجه دکترین حقوقی و جرم‌شناسان، تا حد زیادی معطوف به مباحث مرتبط به وضعیت شیوع پدیده بدحجابی در جامعه در نتیجه کم‌رنگ شدن فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک ابزار کارآمد و بازدارنده گردیده است. این امر باعث شده، سکوت و بی‌اعتنایی سازمان‌ها و نهادهای متولی، در نتیجه پسماندهای ناگوار این جرم به‌عنوان مقدمه شروع جرائم منافی عفت و اخلاق عمومی تا حدی شکسته شده و واکاوی ژرفای این موضوع، اخیراً با تصویب قانون حمایت از آمرین به معروف و ناهیان از منکر مدنظر آنان قرار گیرد. موضوع مورد اشاره، در قلمرو حقوق کیفری ایران و کشورهای اسلامی مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در این نوشتار این موضوع از منظر حقوق کیفری و فقه جزایی ایران و آموزه‌های جرم‌شناسی نظری، مورد مطالعه و بررسی واقع می‌گردد.

بدون تردید، تحقق توسعه فرهنگ دینی و اسلامی مبتنی بر آموزه‌های دینی بدون ایجاد زمینه‌های لازم برای ایجاد فرصت‌های قابلیت‌زا برای عموم مردم، تساوی در فرصت‌ها و ایجاد امکانات برای آنان میسر نخواهد بود (رهبر، ۱۳۹۰: ۱۳۰). اما نقطه آغازین این حرکت در ترویج فرهنگ دینی و ارزشی در مورد بانوان در راستای حضور اجتماعی آنان در جامعه و توجه شایان به فرهنگ امر به معروف در برخورد با مرتکبین بدحجابی است. لذا حجاب یکی از ابزارها برای به فعلیت درآوردن استعدادهای مختلف نهفته در وجود یک زن و از کلیدهای موفقیت در زندگی است (اکبری، ۱۳۷۷: ۵۰). حجاب از ارزنده‌ترین نمادهای فرهنگی، اجتماعی در تمدن ایرانی است که پیشینه آن به قبل از ورود اسلام باز می‌گردد، اما در فرهنگ اسلامی به اوج تعالی و کمال می‌رسد. حجاب و عفاف پدیده ارزشی مهمی در تعالیم

اسلامی است و اشاعه و تعمیق آن نیازمند کوشش و تلاش فراوان صاحب‌نظران و متولیان بخش‌های مختلف جامعه و خصوصاً آموزش‌های بنیادین و مداوم در سطح خانواده، مدرسه، دانشگاه و به‌طور کلی اجتماع بوده و از طرفی دیگر در کنار شرایط مساعد اجتماعی برای ارزش تلقی کردن و الگوپذیری فرهنگ حجاب، با توجه به تهدیدات گسترده عوامل بیگانه، توجه ویژه به تأسیس فقهی و حقوقی امر به معروف می‌تواند نقش به‌سزایی در کاهش جرائم منافی عفت ایفا نماید. زنان و دختران به‌ویژه گروه‌های سنی نوجوان و جوان یکی از گروه‌های هدف برای تغییر ارزش‌های اجتماعی محسوب می‌شوند. عاملین و برنامه‌ریزان فرهنگی استکبار به‌منظور مقابله با انقلاب اسلامی به سمت تغییر ارزش‌های فرهنگی تغییر جهت داده‌اند تا با ارائه مدها و پوشش‌های نامتعارف و معارض با مبانی ارزشی، انقلابی و اسلامی به استحاله فرهنگی نسل جوان در ایران اسلامی اقدام نمایند (همان: ۵۲). فقه جزایی ایران، با توجه به تبیین محرّمات شرعی که مستند ماده ۶۳۸ قانون مجازات اسلامی نیز قرار گرفته، معاونت در این جرائم را نیز مستوجب مجازات و تعزیر می‌داند. (حقوق کیفری ایران نیز که ملهم از فقه جزایی است؛ در تبصره ماده فوق‌الاشعار بسیار محدود و در چارچوبی خاص، عدم رعایت حجاب شرعی را جرم انگاری نموده است. (گلدوزیان، ۱۳۸۷: ۳۶۹) لذا می‌توان بیان داشت، بدحجابی نوعی نا‌همنوایی با ارزش‌های اجتماعی جامعه دینی محسوب می‌شود. در زمینه بدحجابی، بر اساس مبانی جرم‌انگاری، از جمله، قیّم‌مداری، اصل ضرر، جرم‌انگاری اخلاقی، بحث شده است. در بحث قیّم‌مداری، دولت‌ها با توجه به قواعد و ایدئولوژی حاکم بر جوامع، رفتاری را جرم تلقی می‌نمایند. آن‌ها افراد جامعه را بسان کودکانی می‌دانند که خوب و بد خود را نمی‌توانند تشخیص دهند؛ پس رفتارهایی از آنها، که

ممکن است باعث ضرر و آسیب به جامعه شود را دولت بر اساس اصول و موازین فقهی آن کشور جرم انگاری، خواهد نمود. در زمینه عدم رعایت حجاب شرعی نیز چنین بوده است؛ و حریم عمومی افراد در این خصوص، نیز نادیده انگاشته نشده است. با توجه به اصل ضرر نیز چنانچه رفتار افراد موجب ضرر به دیگران گردد، مجوزی برای جرم انگاری بوده است. لذا بدحجابی را از این منظر که بستر جرائم منافی عفت بوده و موجب ضرر به خود و حتی جامعه از طریق تجری بدحجابی در اجتماع می‌باشد، جرم انگاری کرده‌اند. لذا ضرورت دارد شهروندان با احکام امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک راهکار مؤثر فقهی و جایگاه آن در قرآن کریم و کتب معتبر فقهی آشنا و احکام مربوط را در رساله‌های عملی جستجو نمایند. از میان فقهای متأخر، امام خمینی (ه) در مورد امر به معروف و نهی از منکر فروعاتی بیان کرده‌اند که در کتاب‌های فقهی سایر فقها کم‌تر به چشم می‌خورد (انصاری، ۱۳۸۵: ۵۸). مولای علی (ع) در حکمت شماره ۳۷۴ نهج‌البلاغه جایگاه رفیع این واجب را به معنای کامل کلمه به تصویر کشیده‌اند: ((تمام کارهای نیک حتی جهاد فی سبیل... در برابر امر به معروف و نهی از منکر همچون قطره‌های در برابر دریاست)). لذا به یقین مهم‌ترین ابزار سیاست کیفری اسلام را باید این واجب برشمرد.

تحمیل بار ضد ارزشی و شرافتی مرتکبین این جرم که بر دوش خانواده آن‌ها و جامعه نیز سنگینی می‌کند؛ و تخصیص منابع اقتصادی و فرهنگی است که دولتمردان ما را بدین امر ملتفت می‌سازد، ضرورت این امر را دو چندان می‌کند (حیدرپور، ۱۳۹۲: ۱۵۰). حال با توجه به مطالب بیان شده مهم‌ترین مسأله و چالش در این خصوص، این است که ابتدا با اتخاذ رویکردی واقع‌گرا، باید مؤلفه‌های افتراقی و ضوابط مبتنی بر فرهنگ امر به معروف و

نهی از منکر و نقش آن در کاهش نرخ جرائم منافی عفت، بررسی و شناسایی شود؛ و پس از تبیین ضوابط مسأله باید نسبت به واکاوی و تبیین جرم انگاری و قانونمندی آن، با توجه به همان مؤلفه‌ها و ضوابط مربوط، اقدام گردد. در تفسیرالمیزان حجاب به معنای ساتری است که بین دو چیز حائل شود (طباطبایی ج ۸: ۱۵۲) و از منظر استاد شهید مرتضی مطهری ریشه کلی و اساسی حجاب در اسلام این است که «اسلام می‌خواهد انواع التذاذهای جنسی، چه بصری و لمسی و چه نوع دیگر، به محیط خانوادگی و در کادر ازدواج قانونی اختصاص یابد و اجتماع انحصاراً برای کار و فعالیت باشد.» (مطهری، ۱۳۹۱: ۷۶).

امربه‌معروف می‌تواند با مقرر داشتن ضمانت اجراهای مؤثر نیز از سوءاستفاده‌های مرتکبین این جرائم جلوگیری نماید؛ و بزه دیدگان را تحت حمایت‌های قانونی قرار داده و از تضییع حقوق آنان جلوگیری نماید. به‌گونه‌ای که در این راستا مقام معظم رهبری (دام‌ظله) ضرورت حمایت از آمرین به معروف را با متن شیوای ذیل مورد حمایت قرار داده‌اند:

مبادا کسانی باشند که اگر کسی امر به معروف و نهی از منکر کرد، از او حمایت نکنند، بلکه از مجرم حمایت کنند. البته، خبرهایی به گوش من از گوشه و کنار کشور می‌رسد در بعضی موارد هر جایی که من بدانم و احساس کنم، خبر اطمینان بخشی پیدا کنم که امر به معروف و نهی از منکر مورد جفای خدای نکرده یک مأمور یا مسؤول قرار گرفته باشد خودم وارد قضیه خواهم شد (مؤسسه فرهنگی قدر ولایت، ۱۳۸۵، ۵۷).

امربه‌معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک فریضه واجب فقهی و حقوقی دست‌اندرکاران را در جهت پیشگیری اولیه و تدوین برنامه‌های ویژه و مؤثر

جهت افراد در معرض خطر^۳ یاری می‌دهد. از آنجایی که علل گرایش به بدحجابی با توجه به منابع روایی و فقهی صرفاً متوجه زنان جامعه نیست بنابراین پژوهش حاضر با هدف جایگاه ویژه امر به معروف به‌عنوان یک واجب و اصل همگانی مورد مذاقه و بررسی قرار گرفته است. البته، نباید در برهه زمانی کنونی از نقش مهم و مؤثر فرهنگ بیگانه به‌عنوان یک آسیب فراملی در راستای نفوذ در فرهنگ آحاد جامعه و در نتیجه استحاله فرهنگی آنان دریغ نمود. از منظر استاد فرزانه محمدتقی مصباح یزدی با بررسی سه عنصر اصلی فرهنگ (شناخت و باور ارزشها و گرایش‌ها رفتارها و کردارها): تهاجم فرهنگی این است که عوامل بیگانه شناخت‌های مردم جامعه ما را نسبت به جهان و انسان و ارزش‌هایی که به آن‌ها دل‌بسته‌ایم و شیوه رفتار فردی و اجتماعی‌مان را به‌گونه‌ای که به نفع خودشان باشند تغییر دهند. (مصباح یزدی ۱۳۸۱، ص: ۷۳) با بررسی پژوهش‌ها و طرح‌هایی که در این زمینه انجام شده روشن می‌گردد که اکثر مطالعات انجام‌شده در زمینه امر به معروف و نهی از منکر جنبه نظری داشته و مبتنی بر مبانی تئوریک بوده‌اند، پاره‌ای نیز سعی در تحلیل متون موجود دینی داشته و کوشیده‌اند تا با بررسی دقیق و محتوایی منابع دینی راهکارهایی را برای این مسأله تهیه و معرفی نمایند اما برخی پژوهش‌های صورت گرفته به شرح ذیل می‌باشد:

۱- نکته قابل‌ذکر در برخورد با بدحجابی و ابتذال در پوشش رفتار، به‌روز نبودن قانون در برخورد با متخلفان است. قانونی که در این رابطه وجود دارد ۲۷ سال قبل تصویب شده و با گذشت زمان و کاهش ارزش پول، مجازات مالی مربوطه برای امروز کارایی ندارد (رهبر، ۱۳۹۰: ۱۳۰).

۳. At risk

۲- برداشتن کامل حجاب در بعضی پارتی‌ها، خودروها و مراسم عروسی تماماً بدون کم‌وکاست به دلیل تأثیرپذیری از ماهواره‌هاست و عده‌ای با همین تبلیغات سوء حاضر شده‌اند، عفت و حیای خود را در این بازار شیطنی به حراج بگذارند و روش آمیخته با بی‌عفتی و برهنگی غربی‌ها را انتخاب کنند (قاسمی، ۱۳۹۴: ۵).

۳- حجاب یکی از ضروریات دین است، اگر کسی منکر یکی از ضروریات دین شود در صورتی که انکار او به انکار خداوند سبحان و رسول اکرم (ص) بازگردد مرتد و کافر است. آنچه در مورد حجاب باید مدنظر قرار گیرد این است که زن با پوشش، هم خود را از خطر مصون می‌دارد و هم جامعه را از فساد نجات می‌بخشد (محمدی نیا، ۱۳۸۰: ۲۴).

اما وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌های مطروحه در این است که تاکنون در خصوص امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک تأسیس فقهی و حقوقی و تأثیر آن به‌عنوان یک متغیر مستقل بر روی جرم بدحجابی به شیوه موضوعی و افتراقی تحقیقی صورت نگرفته‌است، لذا از این حیث موضع بدیع می‌باشد و از طرفی از ویژگی‌های این تحقیق، بررسی یکی از آسیب‌های مهم اجتماعی روز، به‌صورت میدانی و پیمایشی بوده که امیداست بتواند به ارائه راهکارهای مناسب در کاهش نرخ جرم منتهی گردد.

فرضیه‌ها

۱- مهم‌ترین چالش فراروی نظام عدالت کیفری در رابطه با امر به معروف و نهی از منکر نقش مؤثر آن در کاهش جرم عدم رعایت حجاب شرعی، مغفول ماندن این مهم از منظر قانونگذار در اتخاذ سیاست تقنینی مناسب باشد.

۲- میزان توجه خانواده‌ها و نهادهای متولی به تهدیدات عوامل بیگانه و فراهم نمودن تمهیدات لازم جهت مقابله با آن، راهکار مؤثر جهت برون‌رفت از این چالش باشد.

۳- راهبرد اصلی و پویا جهت نهادینه نمودن فریضه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یک آموزه دینی در پاسخ به مرتکبین جرم بدحجابی، تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی در جامعه می‌باشد.

۴- با مطالعه مقارنه‌ای سیاست جنایی ایران و اسلام، امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یک سیاست جنایی مشارکتی تأثیر به‌سزایی در کاهش جرم بدحجابی دارد.

روش شناسی تحقیق

طرح پژوهش حاضر به صورت توصیفی از نوع علی- میدانی بود. جامعه آماری پژوهش، شامل ۴ طیف تأثیرگذار در عرصه اجرایی امر به معروف در شهرستان همدان شامل دانشجویان دانشگاه آزاد همدان، ضابطان نظامی (نیروهای مسلح) قضات، روحانیون در بودند که از این افراد، تعداد ۱۷۵ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند که در مرحله نهایی به خاطر وجود داده‌های پرت نمونه به ۱۴۴ مورد (۵۴ نفر زن و ۹۰ نفر مرد) تقلیل یافت.

برای گردآوری داده‌ها از ابزار زیر استفاده شد:

ابزار گردآوری شامل پرسشنامه تنظیمی در قالب ۳۰ گویه مرتبط با فرضیه‌های مطرح شده که طی مطالعات کتابخانه‌ای و مشاوره با اساتید جرم‌شناس و صاحب نظر در مقوله امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک ابزار کارآمد پیش‌گیری اجتماعی در برخورد با متغیر بدحجابی تهیه و تنظیم گردیده است. این پرسشنامه دارای ۴ مؤلفه مؤثر و حائز اهمیت شامل:

سیاست تقنینی، تهاجم فرهنگی، و نقش آموزه‌های دینی و هم‌پوشانی آن با سیاست جنایی در برخورد با آسیب اجتماعی بدحجابی است. مؤلفه سیاست تقنینی دارای زیرمؤلفه سیاست تقنینی امر به معروف، سیاست حمایتی از آمرین به معروف، و تعیین حدود و ثغور قانون حمایتی امر به معروف و نهی از منکر مصوب ۹۴ و مطالعه مقارنه‌ای آن با اصل ۸ قانون اساسی ایران است. مؤلفه تهاجم فرهنگی دارای ۳ زیرمؤلفه عوامل مربوط به فقدان بستر فرهنگی مناسب در جامعه، نقش رسانه‌های مؤثر فرهنگ رسان و نیز نقش فن‌آوری روز در طراحی برنامه‌های منطبق با فرهنگ غربی در شیوع بدحجابی است. مؤلفه آموزه‌های دینی و هم‌پوشانی آن با سیاست جنایی نیز دارای ۴ زیرمؤلفه فاصله گرفتن از سبک زندگی ایرانی و اسلامی، ضعف غیرت دینی و بی‌تفاوتی نسبت به این فریضه به‌عنوان یک واجب فراموش شده در برخورد با منکرات که در سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (مدظله) نیز به کرات مورد تأکید و تبیین واقع گردیده است، عدم هم‌پوشانی و الحاق بین نهادهای متولی امر به معروف در سیاست جنایی ایران و نیز نگرش جناحی و سیاسی به این فریضه است. این نوشتار دارای ۳۰ گویه است و پاسخ هرگویه، بر روی پیوستار (۱-کاملاً موافق، ۲-موافق، ۳- بدون نظر، ۴- مخالف، ۵- کاملاً مخالف) نمره‌گذاری می‌شود. از روش‌های محاسبه قابلیت پایایی، ضریب آلفای کرون باخ است که در این پژوهش از آن بهره‌برداری گردیده و ضرایب آلفای کرون باخ برای متغیرهای پژوهش (عامل سیاست تقنینی برابر ۰/۷۷۱، عامل تهاجم فرهنگی ۰/۷۵۹، عامل آموزه‌های دینی ۰/۷۵۱ و عامل هم‌پوشانی ۰/۷۴۱) است.

متغیرهای وارد شده به مطالعه شامل: جنسیت، سن، تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی و نوع اقامت در بین دانشجویان دانشگاه آزاد همدان، ضابطان نظامی (نیروهای مسلح) قضات، روحانیون استان همدان است. برای تعیین فراوانی و توصیف داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ استفاده شده است. مقدار p کم‌تر از ۰/۰۰۵ به عنوان سطح معناداری در نظر گرفته شد. در این مطالعه توصیفی، تعداد ۱۴۴ نفر مورد آزمون، بررسی شد که میانگین جنسیت ($\pm$) انحراف معیار) برابر $۱/۳۸ \pm ۰/۴۹$ بود. که بیشترین فراوانی مربوط به آقایان (۶۲/۵ درصد) است. میانگین سنی برابر $۳۶/۱۸ \pm ۷/۰۱$ می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به رده سنی ۳۰-۴۰ سال (۵۰ درصد) و کم‌ترین فراوانی در رده سنی ۵۰-۶۰ سال (۶۹ درصد) است. میانگین تحصیلات برابر $۲/۵۹ \pm ۰/۸۱$ می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به افراد با تحصیلات فوق‌لیسانس (۵۶/۹ درصد)، کم‌ترین فراوانی در مقطع دیپلم و فوق‌دیپلم (۳/۵) است. میانگین وضعیت تأهل افراد $۱/۲۸ \pm ۰/۴۵$ می‌باشد که بیشترین فراوانی مربوط به افراد متأهل (۷۳/۶) است. از جنبه واکاوی میانگین وضعیت شغلی افراد مورد مطالعه $۴/۱۷ \pm ۲/۴۶$ هست که بیشترین جامعه آماری متعلق به افراد طلبه (۲۹/۹ درصد) و کم‌ترین افراد وکلا و بازرگان صنف (۱/۴ درصد) است. میانگین محل اقامت $۲/۴۶ \pm ۱/۰۴$ هست که اکثریت افراد در میانه شهر (۴۱/۷ درصد) و کم‌ترین فراوانی در بالا شهر (۱۳/۹ درصد) بوده است. این یافته‌ها در ۱۴۴ نفر مورد آزمون، بررسی شد که بیشترین فراوانی مربوط به آقایان با جامعه آماری ۹۰ نفر (۶۲/۵ درصد) و کم‌ترین فراوانی مربوط به جامعه آماری بانوان با ۵۴ نفر (۳۷/۵۰ درصد) بوده است. حداقل سن افراد مورد بررسی ۲۰ سال و حداکثر سن آن‌ها ۶۰ سال بوده که در رده سنی ۳۰-۴۰ سال بیشترین فراوانی معادل ۵۰ درصد افراد و کم‌ترین فراوانی در رده سنی ۵۰-۶۰ سال معادل ۶/۹

درصد می‌باشد و از منظر شاخصه تحصیل بیشتری درصد را افراد با تحصیلات فوق لیسانس با ۵۶/۹ درصد، مقطع لیسانس با ۳۱/۲ درصد، در مقطع دکتری با ۴/۹ درصد و در نهایت افراد با تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم با ۳/۵ درصد تشکیل می‌دهد. وضعیت تأهل افراد مورد مطالعه: ۷۳/۶ درصد متأهل و ۲۶/۴ درصد افراد مجرد تشکیل می‌دهد. از جنبه واکاوی وضعیت شغلی افراد مورد مطالعه: بیشترین جامعه آماری متعلق به افراد طلبه با ۲۹/۹ درصد و بعد از آن کارمند با ۲۵/۷ درصد و هم‌چنین کم‌ترین افراد وکلا و بازرس صنف با ۱/۴ درصد تشکیل می‌دهد. محل اقامت اکثریت افراد در میانه شهر با جامعه آماری ۴۱/۷ درصد و کم‌ترین در بالا شهر با ۱۳/۹ درصد بوده است.

فرضیه ۱. بین سیاست تقنینی دین مبین اسلام با کاهش نرخ جرم بدحجابی در گروه قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی استفاده گردید.

جدول (۱): ضریب همبستگی بین سیاست تقنینی با بدحجابی در روحانیون و ضابطین، قضات و

دانشجویان

عنوان	قضات	دانشجویان	روحانیون	ضابطین
ضریب همبستگی	۰,۵۴۷	۰,۳۲۹	۰,۵۶۱	۰,۸۴۶
سطح معناداری	۰,۰۰۱	۰,۰۰۵	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

تعداد	۳۶	۳۶	۳۶	۳۶
-------	----	----	----	----

با توجه به جدول فوق، با استفاده از ضریب همبستگی بین سیاست تقنینی با بدحجابی در گروه‌ها درمی‌یابیم که با سیاست تقنینی، در گروه قضات بدحجابی به میزان ۰,۵۴۷، در گروه دانشگاهیان، بدحجابی به میزان ۰,۳۲۹، در گروه روحانیون بدحجابی به میزان ۰,۵۶۱، در گروه ضابطین بدحجابی به میزان ۰,۸۴۶ افزایش می‌یابد. به دلیل کوچکتر بودن سطح معناداری هر چهار گروه به ترتیب (۰,۰۰۱، ۰,۰۰۵، ۰,۰۰۰ و ۰,۰۰۰) از مقدار مفروض $\alpha=0,05$ نتیجه می‌گیریم فرض صفر مبنی بر عدم ارتباط معنادار بین این دو متغیر رد می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت که: بین سیاست تقنینی با بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه ۲. بین میزان توجه خانواده‌ها و نهادهای متولی به تهاجم فرهنگی عوامل بیگانه با کاهش جرم عدم رعایت حجاب شرعی در گروه قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی استفاده گردید.

جدول (۲): ضریب همبستگی بین تهاجم فرهنگی با بدحجابی در قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین

عنوان	قضات	دانشجویان	روحانیون	ضابطین
-------	------	-----------	----------	--------

۰,۶۴۴	۰,۷۲۱	۰,۷۷۵	۰,۶۷۸	ضریب همبستگی
۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	سطح معناداری
۳۶	۳۶	۳۶	۳۶	تعداد

با توجه به جدول فوق با استفاده از ضریب همبستگی بین تهاجم فرهنگی با بدحجابی در گروه‌ها درمی‌یابیم که با تهاجم فرهنگی، در گروه قضات بدحجابی به میزان ۰,۶۷۸، در گروه دانشگاهیان، بدحجابی به میزان ۰,۷۷۵، در گروه روحانیون بدحجابی به میزان ۰,۷۲۱ در گروه ضابطین بدحجابی به میزان ۰,۶۴۴ افزایش می‌یابد. به دلیل کوچک‌تر بودن سطح معناداری هر چهار گروه به ترتیب (۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰ و ۰,۰۰۰) از مقدار مفروض $\alpha=0,005$ نتیجه می‌گیریم که فرض صفر مبنی بر عدم ارتباط معنادار بین این دو متغیر رد می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که: بین تهاجم فرهنگی با بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه ۳. بین جهت نهادینه نمودن فریضه امر به معروف و نهی از منکر به عنوان یک آموزه دینی با مرتکبین جرم بدحجابی، تعمیق ارزش‌ها آموزه‌های دینی در گروه. قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد.

برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی استفاده گردید.

جدول (۳): ضریب همبستگی بین تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی با بدحجابی در قضات،

دانشجویان، روحانیون و ضابطین

عنوان	قضات	دانشجویان	روحانیون	ضابطین
ضریب همبستگی	۰/۶۶۴	۰,۸۳۹	۰,۵۹۸	۰,۶۵۴
سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
تعداد	۳۶	۳۶	۳۶	۳۶

با توجه به جدول فوق با استفاده از ضریب همبستگی بین تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی با بدحجابی در گروه‌ها درمی‌یابیم که با تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی، در گروه قضات بدحجابی به میزان ۰,۶۶۴، در گروه دانشگاهیان، بدحجابی به میزان ۰,۸۳۹، در گروه روحانیون بدحجابی به میزان ۰,۵۹۸ در گروه ضابطین بدحجابی به میزان ۰,۶۵۴ افزایش می‌یابد. به دلیل کوچک‌تر بودن سطح معناداری هر چهار گروه به ترتیب (۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰ و ۰,۰۰۰) از مقدار مفروض $\alpha=0,05$ نتیجه می‌گیریم، فرض صفر مبنی بر عدم ارتباط معنادار بین این دو متغیر رد می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت که: بین تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی با بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد. فرضیه ۴. بین مطالعه مقارنه‌ای سیاست جنایی ایران و اسلام، امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان یک سیاست جنایی مشارکتی تأثیر به‌سزایی در کاهش جرم بدحجابی در گروه قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین

رابطه معنی داری وجود دارد. برای آزمون این فرضیه از ضریب همبستگی استفاده گردید.

جدول (۴): ضریب همبستگی بین هم پوشانی با بدحجابی در قضات، دانشجویان، روحانیون و ضابطین

عنوان	قضات	دانشجویان	روحانیون	ضابطین
ضریب همبستگی	۰,۶۴۸	۰,۸۵۳	۰,۶۶۳	۰,۷۶۲
سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
تعداد	۳۶	۳۶	۳۶	۳۶

با توجه به جدول فوق با استفاده از ضریب همبستگی بین هم پوشانی با بدحجابی در گروه‌ها در می‌یابیم که با هم پوشانی، در گروه قضات بدحجابی به میزان ۰,۶۴۸، در گروه دانشگاهیان، بدحجابی به میزان ۰,۸۵۳، در گروه روحانیون بدحجابی به میزان ۰,۶۶۳ در گروه ضابطین بدحجابی به میزان ۰,۷۶۲ افزایش می‌یابد. به دلیل کوچک‌تر بودن سطح معناداری هر چهار گروه به ترتیب (۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰، ۰,۰۰۰ و ۰,۰۰۰) از مقدار مفروض $\alpha = ۰,۰۰۵$ نتیجه می‌گیریم فرض صفر مبنی بر عدم ارتباط معنادار بین این دو متغیر رد می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت که: بین هم پوشانی با بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی داری وجود دارد.

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل مرتبط بین سیاست تقنینی، تهاجم فرهنگی، تعمیق و آموزه‌های دینی و هم پوشانی با بدحجابی در ۴ گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین به‌عنوان صاحب نظران عرصه فرهنگی در سال ۹۴ می‌باشد، فرضیه‌های پژوهش توسط آزمون ضریب همبستگی پیرسون مورد سنجش قرار گرفت. و با انجام آزمون‌های ضریب همبستگی راجع به نقش فریضه امر به معروف در برخورد با آسیب اجتماعی بدحجابی نتایج ذیل حادث گردید:

در گروه قضات تمایل بیشتری به عامل خلأ سیاست تقنینی سپس عوامل آموزه‌های دینی و هم پوشانی و سپس تهاجم فرهنگی در برخورد با علل بدحجابی وجود داشت.

در گروه دانشگاهیان، تمایل بیشتری به ترتیب به عوامل آموزه‌های دینی، هم پوشانی، تهاجم فرهنگی و سپس خلأ سیاست تقنینی در برخورد با علل بدحجابی وجود داشت.

در گروه روحانیون، تمایل بیشتری به ترتیب به عوامل تهاجم فرهنگی و بعداز آن عامل هم پوشانی و عامل آموزه‌های دینی و سپس عامل خلأ سیاست تقنینی در برخورد با علل بدحجابی وجود داشت.

در گروه ضابطین، تمایل بیشتری به ترتیب به عوامل خلأ سیاست تقنینی و سپس عامل هم پوشانی بعداز آن عوامل آموزه‌های دینی و سپس تهاجم فرهنگی در برخورد با علل بدحجابی وجود داشت.

هم‌چنین، به دلیل اینکه سطح معناداری همه مؤلفه‌ها در هر ۴ فرضیه و در هر ۴ گروه قضات، دانشجویان، روحانیت و ضابطین کم‌تر از ۰,۰۰۵ می‌باشد، رابطه معناداری بین اتخاذ سیاست تقنینی مناسب در مواجهه با متغیر بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین وجود دارد.

بین عامل هم‌پوشانی سیاست تقنینی ایران و اسلام در برخورد با متغیر بد حجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین عامل تهاجم فرهنگی به‌عنوان یک عنصریستر ساز بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین عامل تعمیق آموزه‌های دینی به‌عنوان یک راهکار مؤثر جهت برون‌رفت از متغیر بدحجابی در گروه قضات، دانشگاهیان، روحانیون و ضابطین رابطه معنی‌داری وجود دارد.

یا به‌عبارت‌دیگر، با اتخاذ سیاست تقنینی و حمایتی مناسب در حمایت از آمرین به معروف و ناهیان از منکر، سایر مؤلفه‌ها شامل تطابق سیاست تقنینی ایران و اسلام و تعمیق آموزه‌های دینی و مقابله با تهاجم فرهنگی عوامل بیگانه در برخورد با آسیب بدحجابی مورد صیانت و تقویت واقع می‌گردند.

محدودیت‌ها

در سال‌های اخیر، در نتیجه تبلیغات گسترده عوامل بیگانه و شیوع فساد و فحشا در کشور، و از طرفی مغفول ماندن فریضه امر به معروف و نهی از منکر در جامعه ضرورت تدوین این تحقیق را دوچندان می‌نماید. همان‌گونه که در این پژوهش مشاهده شد مسائل مختلفی نظیر فقر تقنینی، تهاجم فرهنگی، و فاصله گرفتن از تعمیق ارزش‌ها و آموزه‌های دینی به‌طور جدی در هم تداخل نموده به‌طوری که تفکیک آن‌ها از یکدیگر در عمل غیرممکن است. عدم دسترسی به ابزار هنجاریابی شده برای اندازه‌گیری متغیرها و نیز محدود کردن دامنه تحقیق به سطح شهر همدان و برخورد محافظه‌کارانه برخی از پاسخ‌دهندگان به پرسش‌نامه تنظیمی به‌صورت جداگانه از مهم‌ترین محدودیت‌های مشهود در این پژوهش بود.

پیشنهادها

۱- مردم و صاحب نظران به خوبی ضرورت حیاتی امر به معروف و نهی از منکر را به عنوان یکی از آموزه‌های دینی در جامعه امروزی درک می‌کنند. بنابراین، می‌توان گفت که آمادگی لازم برای اجرای این فریضه در بین مردم وجود دارد. اگر افراد در خانواده به انجام واجبات دینی و درکنار آن به تذکر لسانی در دو واجب امر به معروف و نهی از منکر علاقه‌مند و مقید باشند و آن دو را برخورد واجب بدانند در جامعه نیز به آن‌ها عمل نموده و موجب گسترش و توسعه آن واجبات و تذکر لسانی در جامعه خواهند شد چون اصلاح خانواده زیربنای اصلاح جامعه است (قرائتی، ۱۳۸۴: ۴۳).

۲- هم‌افزایی و هم جهت نمودن اهداف سازمان‌ها و نهادهای متولی در احیای فریضه امر به معروف و نهی از منکر بالأخص نیروی انتظامی و وزارت ارشاد و هم‌چنین سازمان بسیج مستضعفین سپاه می‌تواند نقش به‌سزایی در پیشگیری از جرم بدحجابی داشته باشد.

۳- فرهنگ‌سازی و آموزش همگانی سبک زندگی اسلامی که اخیراً توسط مقام معظم رهبری مطرح گردیده، و اجرای صحیح آن در جامعه توسط افراد تأثیرگذار (اساتید دانشگاه-علما و روحانیون، مسئولان کشوری) نقش مهمی در اهتمام افراد جامعه در پایبندی به مقوله حجاب و توسعه مقوله امر به معروف و نهی از منکر داشته است. چرا که جایگاه دینی این فریضه در جامعه به‌عنوان یک راهکار سیاست جنایی روشن نیست و جامعه مدنی از احکام دینی مرتبط آگاهی ندارند.

۴- پیشنهاد می‌شود در کتاب‌های درسی دختران دوره‌های ابتدایی، راهنمایی و دبیرستان، به‌طور سلسله وارمباحث مختلف حجاب و پوشش و آموزه‌های دینی به ترتیب دوره‌های تحصیلی و با رعایت سطح‌بندی مطالب از ساده به

پیچیده به شکل صحیح مبتنی بر رهیافته‌ای نظام آموزشی و تدوین کتب درسی مورد استناد قرار گیرد. (مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه، ۱۳۸۱)

۵- متولیان نهادها و سازمان‌های معین نظام عدالت کیفری بالأخص نیروی انتظامی می‌بایست هر لحظه از تهدیدات روانی و فرهنگی عوامل بیگانه با توسعه فن آوری روز در معرفی تجهیزات و امکانات مدرن (ماهواره، اینترنت، گوشی‌های موبایل همراه دارای قابلیت (اندروید و برنامه‌های اپلیکیشن مربوط) غافل نبوده سعی در مقابله با تهاجماتی از این قبیل با عنایت به پیشگیری وضعی که مربوط به بزه دیده و امکان زدایی ارتکاب بزه بوده داشته باشند (ساعد، ۱۳۸۶: ۱۰۳).

۶- با مطالعه تطبیقی میزان شیوع جرائم و انحرافات جنسی در کشورهای اسلامی که مقید به پدیده حجاب و آموزه‌های دینی‌اند با کشورهایی که برهنگی در آن‌ها رواج دارد (لیبرال-دموکراسی) به‌طور علمی آشکار گردد که واقعاً بین افزایش پوشش و کاهش جرائم جنسی و بالعکس، رابطه‌معناداری وجود دارد.

۷- ابلاغ روش‌های اجرایی و تعیین ضوابط و هنجارهای روشن در مورد نوع لباس و پوشش افراد در بخش‌های رسمی واداری شهرستان و نظارت بر حفظ حریم عفاف و رعایت حجاب اسلامی در ارگان‌های دولتی و بخش‌های عمومی وخصوصی تجاری، نظارت و تأکید بر ضرورت رعایت سادگی و پوشش و فرم‌های اسلامی و عدم استفاده از آرایش در محیط کار به دلیل تأثیر منفی بر جامعه.

۸- اگرچه امروزه نقش مؤثر و پویای نیروی انتظامی در عرصه مقابله با تهدیدات نرم و پیش‌گیری اولیه و اجرای نوعی از سیاست جنایی مشارکتی

یعنی تذکر لسانی و رویارویی با جرائم مشهود غیر مشهود به عنوان ضابط قضایی پس از اخذ مجوز از رده‌های ذی‌ربط بر همگان واضح و مبرهن است. اما فلسفه وجود پلیس در این حوزه اساساً افزایش ضریب اطمینان خاطر و آرامش مردم و کاهش ضریب ناامنی افراد در شبکه روابط و مناسبات اجتماعی است که حتی اقتدار و کارآمدی نظام سیاسی در سطح ملی نیز تحت شعاع نوع راهبرد و عملکرد پلیس قرار می‌گیرد (عبدی، ۱۳۸۱: ۶).

منابع

- قرآن کریم - عثمان طه
- نهج البلاغه
- انصاری، قدرت ...، بهشتی، ابراهیم. (۱۳۸۵). تعزیرات از دیدگاه فقه و حقوق جزا. قم. انتشارات پژوهشگاه علوم اسلامی
- اکبری، محمدرضا. (۱۳۷۷). تحلیلی نو و علمی از حجاب در عصر حاضر. چاپ چهارم. انتشارات پیام عترت.
- حیدر پور، حسین. (۱۳۹۲). حجاب و امنیت اخلاقی دفتر تحقیقات نیروی انتظامی. انتشارات فرهنگ علوی.
- رهبر، محمدتقی. (۱۳۹۰). ماجرای حجاب عفاف. چاپ اول. انتشارات صدرا.
- رستمی، عبدالرضا. (۱۳۸۵). بررسی وضعیت مشارکت مردم در امر به معروف و نهی از منکر و راه‌های توسعه آن. معاونت امر به معروف و نهی از منکر دایره تحقیقات و پژوهش. چاپ اول. انتشارات بروج.
- ساعد، محمدجعفر. (۱۳۸۶). پیشگیری از وقوع جرم و کارکرد بسیج در تضمین امنیت اجتماعی. فصلنامه مطالعات بسیج. سال دهم، شماره ۳۴، ۷۴-۱۰۶.
- طباطبایی، محمدحسین. (۱۳۷۴). تفسیر المیزان. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی. دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- قاسمی، محمود. (۱۳۹۴). آسیب‌های ماهواره و شبکه‌های اجتماعی. کانون نخبگان سیاسی و هم‌اندیشی همدان. چاپ دهم. مرکز خدمات ماندگار.

- قرائتی، محسن. (۱۳۸۴). ده درس پیرامون امر به معروف و نهی از منکر. چاپ چهارم. مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
- قرائتی، محسن. (۱۳۷۶). امر به معروف و نهی از منکر. چاپ دوم. مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.
- عبدی، توحید. (۱۳۸۱). (تأملی در امنیت اجتماعی) فصلنامه دانش انتظامی. سال چهارم. شماره ۴
- گلدوزیان، ایرج. (۱۳۸۷). محشای قانون مجازات اسلامی. چاپ دهم. انتشارات مجد.
- محمدی نیا، اسد ا... . (۱۳۸۴). بهشت جوانان. نوبت چاپ: بیست و یکم. چاپ غدیر. ثبت اکبر.
- مسعودی، محمد اسحاق. (۱۳۷۸). پژوهشی در امر به معروف و نهی از منکر. چاپ اول. سازمان تبلیغات اسلامی.
- مصباح یزدی، محمدتقی. (۱۳۸۱). تهاجم فرهنگی. چاپ سوم. قم. موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- مطهری، مرتضی. (۱۳۹۱). مسأله حجاب. ۱ چاپ دهم. انتشارات صدرا.
- مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه. (۱۳۸۱). حجاب شناسی چالش‌ها و کاوش‌های جدید. چاپ اول. مرکز مدیریت حوزه علمیه قم.
- موسسه فرهنگی قدر ولایت (۱۳۸۵). حکایت‌های امر به معروف و نهی از منکر - چاپ هشتم